

บทปริทัศน์

แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู: การฝึกอบรมแพทย์เฉพาะทางเปรียบเทียบในประเทศไทย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา

พงศกรณ์ ไชยสุรินทร์*, ณตพล ศุภณัฐเศรษฐกุล**

บทคัดย่อ

เวชศาสตร์ฟื้นฟู จัดเป็น ๑ ใน ๕ พันธกิจทางการแพทย์ซึ่งประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาโรค การจำกัดหรือป้องกันความพิการ และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วย โดยมีแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู รับผิดชอบในการตรวจวินิจฉัยและบำบัดรักษาผู้ป่วยที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เพื่อให้มีศักยภาพสูงสุดในการดำเนินชีวิต สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข การฝึกอบรมแพทย์เฉพาะทางสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟูในประเทศไทย อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูแห่งประเทศไทยและแพทยสภา โดยปัจจุบันมีสถาบันฝึกอบรม ๗ แห่ง ฝึกอบรมจำนวนจำกัดประมาณปีละ ๓๐ คน ส่งผลให้การฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับบัณฑิตแพทย์ไทย บทความนี้ได้รวบรวมและเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในประเทศไทย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกาในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ชื่อหลักสูตรและคุณวุฒิ จำนวนสถาบันฝึกอบรม คุณสมบัติของผู้สมัครและจำนวนรับ ระยะเวลาและเนื้อหาการฝึกอบรม การประเมินผล รวมทั้งข้อกำหนดเพิ่มเติมเกี่ยวกับทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในการประกอบวิชาชีพสำหรับแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้แพทย์และนักศึกษาแพทย์ที่สนใจสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษารายละเอียดและสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม บทความนี้เป็นผลงานจากการศึกษาด้วยตนเองแบบบูรณาการทางด้านมนุษยศาสตร์การแพทย์ (ภาษาต่างประเทศทางการแพทย์) ในระหว่างการเรียนตามหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต

คำสำคัญ: เวชศาสตร์ฟื้นฟู, แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู, การฝึกอบรมแพทย์เฉพาะทาง, มนุษยศาสตร์การแพทย์ (ภาษาต่างประเทศทางการแพทย์)

วันที่รับบทความ: ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

วันที่อนุญาตให้ตีพิมพ์: ๒ มิถุนายน ๒๕๕๘

* นิสิตแพทย์ชั้นปีที่ ๖ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

** ภาควิชาพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ติดต่อ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ ดร. ณตพล ศุภณัฐเศรษฐกุล หน่วยสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศทางการแพทย์ ภาควิชาพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก ๖๕๐๐๐ โทรศัพท์ ๐ ๕๕๙๖ ๕๓๓๕ อีเมล: nsupanat@yahoo.com

บทนำ

เวชศาสตร์ฟื้นฟู หรืองานเวชกรรมฟื้นฟู (rehabilitation medicine หรือ physical medicine and rehabilitation (PM&R) หรือ physiatry) จัดเป็น ๑ ใน ๕ พันธกิจทางการแพทย์ ตามคำจำกัดความขององค์การอนามัยโลก ซึ่งประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพ (promotive medicine) การป้องกันโรค (preventive medicine) การรักษาโรค (curative medicine) การจำกัดหรือป้องกันความพิการ (disability limitation) และการฟื้นฟูสมรรถภาพ (rehabilitation medicine)* แพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟู หรือแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู (rehabilitation physician) มีหน้าที่ประยุกต์หลักการด้านกายภาพบำบัด (physical medicine) ร่วมกับวิธีการทางการแพทย์อื่นในการตรวจวินิจฉัย บำบัดรักษา และฟื้นฟูผู้ป่วยที่มีความบกพร่องทางร่างกาย^๑ เพื่อให้มีศักยภาพสูงสุดในการดำเนินชีวิตทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และอาชีพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข^๒ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงความสำคัญของแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในศตวรรษที่ ๒๑ ว่าจะมีบทบาทและความสำคัญในสังคมมากขึ้นด้วยเหตุ ๓ ประการ ได้แก่ ๑. การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุ ทำให้เกิดโรคเรื้อรังและความพิการตามมา ๒. การแพทย์ปัจจุบันเข้าสู่ยุค humanized medicine (การแพทย์ที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์) ในการดูแลผู้ป่วยพิการและเรื้อรังแบบองค์รวม และ ๓. การแก้ไขความบกพร่องทางจิตวิญญาณ (spiritual deficit) เพื่อความอยู่รอดของมนุษยชาติ โดยต้องดูแลซึ่งกันและกัน และดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ และสิ่งแวดล้อม^๓

ในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตของโรงเรียนแพทย์ มีการบรรจุเนื้อหาวิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟูไว้ในแผนการศึกษาชั้นปริญญาตรีและคลินิก โดยจัดการเรียนการสอนเป็นรายวิชาอิสระ หรือบูรณาการร่วมกับรายวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง^๔ โดยมุ่งให้นักศึกษาแพทย์มีความรู้ด้านเวชศาสตร์ฟื้นฟูในระดับเวชปฏิบัติทั่วไป (general practice) ตามเกณฑ์ที่แพทยสภากำหนด^{๕, ๖} สำหรับนักศึกษาแพทย์ที่สนใจฝึกปฏิบัติงานเวชศาสตร์ฟื้นฟูเพิ่มเติม สามารถเลือกเรียนเป็นรายวิชาเลือกตามหลักสูตรได้^๗ และเมื่อจบการศึกษา บัณฑิตแพทย์ที่ต้องการศึกษาต่อเป็นแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูนั้น โดยทั่วไปจะต้องสมัครเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรแพทย์เฉพาะทาง (specialty training) หรือแพทย์ประจำบ้าน (residency training program) ภายใต้การกำกับดูแลของราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูแห่งประเทศไทย^๘ และแพทยสภา^๙ ซึ่งสถาบันฝึกอบรมและตำแหน่งที่เปิดรับมีจำนวนจำกัดในแต่ละปี การฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศ

สหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับบัณฑิตแพทย์ไทย แต่ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมในต่างประเทศนั้น ยังไม่มีแหล่งข้อมูลภาษาไทยที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย และอาจยังไม่ทราบว่าเริ่มต้นอย่างไรดี ส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการสืบค้นข้อมูล จนในที่สุดเล็งเห็นความตั้งใจในการไปศึกษาต่อต่างประเทศ ผู้เขียนจึงประสงค์ที่จะรวบรวมและเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในประเทศไทย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ชื่อหลักสูตรและคุณวุฒิ จำนวนสถาบันฝึกอบรม คุณสมบัติของผู้สมัครและจำนวนรับ ระยะเวลาและเนื้อหาการฝึกอบรม การประเมินผล และข้อกำหนดเพิ่มเติมสำหรับแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับแพทย์และนักศึกษาแพทย์ที่สนใจ ได้ศึกษารายละเอียด เลือกหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสม และสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมต่อไปได้

บทความนี้เป็นผลงานจากการศึกษาด้วยตนเองแบบบูรณาการ ในรายวิชา ๔๙๙๒๒ ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารทางการแพทย์ รายวิชาเลือกสำหรับนิสิตแพทย์ ชั้นปีที่ ๖ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร^{๑๐} ได้กำหนดให้ผู้เรียนจัดทำแผนการเรียนรู้โดยการกำกับตนเองในหัวข้อที่สนใจที่มีการบูรณาการความรู้ภาษาต่างประเทศกับการแพทย์ พร้อมทั้งจัดทำผลงานเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน การเรียนในรายวิชานี้เป็นตัวอย่างการศึกษาสหวิทยาการมนุษยศาสตร์การแพทย์ (ภาษาต่างประเทศทางการแพทย์)^{๑๑} ซึ่งได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในระหว่างการเรียนรู้ตามหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต^{๑๒, ๑๓}

การฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในประเทศไทย

หลักสูตรการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านเพื่อวุฒิบัตรและหนังสืออนุมัติแสดงความรู้ความชำนาญ ในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม สาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟู^{๑๔} จัดทำโดยราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการฝึกอบรมและสอบฯ สาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟู เริ่มมีการฝึกอบรมมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ และมีการปรับปรุงหลักสูตรเป็นระยะทุก ๕ ปี ในปัจจุบันใช้หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๖^{๑๕} จำนวนแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในประเทศไทย จากสถิติปัจจุบันมีเพียง ๔๖๒ คน^{๑๖} และมีสถาบันฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟูจำนวน ๗ สถาบัน ได้แก่ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะแพทยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า^๖

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟู^๖ ได้แก่ ๑. เป็นผู้ที่ได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต ๒. เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๒๕ ๓. ผ่านการปฏิบัติงานตามโครงการเพิ่มพูนทักษะ ๑ ปี และได้ปฏิบัติงานใช้ทุนตามที่แพทยสภากำหนด (ในสาขาประเภทที่ ๒) และ ๔. เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี ทั้งนี้ ในแต่ละปี แพทยสภาจะประกาศจำนวนตำแหน่งแพทย์ประจำบ้านจำแนกตามสถาบันที่เปิดรับฝึกอบรม ตัวอย่างเช่น ในปีการฝึกอบรม ๒๕๕๘ แพทยสภาเปิดรับสมัครจำนวนทั้งสิ้น ๓๑ ตำแหน่ง^๗ ประกอบด้วย

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ๘ ตำแหน่ง คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๘ ตำแหน่ง คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒ ตำแหน่ง คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ๕ ตำแหน่ง คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๒ ตำแหน่ง คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ๑ ตำแหน่ง และโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ๕ ตำแหน่ง นอกจากนี้ในบางสถาบันจะรับสมัครแพทย์ผู้ปฏิบัติงาน (ใช้ทุน) เพื่อสอบวุฒิบัตรฯ สาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟู เพิ่มเติมอีกจำนวนหนึ่งด้วย ตัวอย่างเช่น ในปีการฝึกอบรม ๒๕๕๘ แพทยสภาเปิดรับสมัครแพทย์ใช้ทุนเพื่อสอบวุฒิบัตรฯ จำนวน ๖ ตำแหน่ง โดยปฏิบัติงานที่คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒ ตำแหน่ง คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ๓ ตำแหน่ง และคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ๑ ตำแหน่ง^๘

ด้านระยะเวลาและเนื้อหาการฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู^๖ กำหนดให้มีระยะเวลาในการฝึกอบรมไม่น้อยกว่า ๓ ปี หรือปฏิบัติงานใช้ทุนไม่น้อยกว่า ๔๒ เดือน โดยมีระยะเวลาปฏิบัติงานในสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟู ไม่น้อยกว่า ๓๖ เดือน สำหรับเนื้อหาการฝึกอบรมครอบคลุม ๔ หมวดดังต่อไปนี้ ๑. ความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเวชศาสตร์ฟื้นฟู ๒. โรค/ภาวะด้อยสมรรถภาพและความพิการอันเนื่องมาจากความผิดปกติของระบบประสาท ระบบกล้ามเนื้อ กระดูกและข้อ ภาวะผิดปกติจากการเล่นกีฬา โรคระบบหัวใจ ทางเดินหายใจ และระบบหลอดเลือด ภาวะปวด ผู้ป่วยตัดแขนขา ปัญหาในผู้สูงอายุและผู้ป่วยเด็ก ๓. ทักษะต่างๆ ได้แก่ ทักษะการตรวจร่างกาย ประเมิน วินิจฉัย

แปลผล และการรักษาทางด้านเวชศาสตร์ฟื้นฟู หัตถการ การตรวจวินิจฉัยพิเศษ ทักษะการสื่อสาร ภาษาอังกฤษ และการใช้คอมพิวเตอร์ และ ๔. ความรู้บูรณาการ ได้แก่ กฎหมาย จริยธรรมและสถานการณ์ลำบากในงานเวชกรรมฟื้นฟู การแพทย์เชิงประจักษ์ การแพทย์แบบผสมผสาน และเทคโนโลยีก้าวหน้าในงานเวชศาสตร์ฟื้นฟู ทั้งนี้ วิธีการฝึกอบรมประกอบด้วย ๑. ภาคทฤษฎีโดยการบรรยาย อภิปราย ประชุมวิชาการ ๒. ภาคเวชปฏิบัติในคลินิกผู้ป่วยนอก ผู้ป่วยใน และการรับปรึกษา เพื่อฝึกทักษะและหัตถการด้านเวชศาสตร์ฟื้นฟู ๓. กิจกรรมเลือก (elective) สามารถไปศึกษาดูงานในสถาบันอื่นที่สนใจเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า ๓ เดือน และ ๔. การทำวิจัย โดยมีผลงานอย่างน้อย ๑ เรื่องก่อนจบการศึกษา^๙

การประเมินผลการฝึกอบรมประกอบด้วย การประเมินระหว่างการทำงาน (formative evaluation) การประเมินเพื่อเลื่อนขั้น (summative evaluation) และการประเมินเพื่อหนังสืออนุมัติและวุฒิบัตรฯ สาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟู ซึ่งประกอบด้วย การสอบ ๕ ส่วน ได้แก่ การสอบข้อเขียน (multiple choice questions, MCQ) การสอบปากเปล่าแบบ structured oral examination การสอบภาคปฏิบัติแบบ objective structured clinical examination (OSCE) การสอบความรู้ทักษะด้านไฟฟ้าวินิจฉัย (electrodiagnosis) และการสอบความรู้ทักษะด้านกายอุปกรณ์ (prosthetics and orthotics)^{๑๐}

สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตจากต่างประเทศ จะต้องผ่านกระบวนการสอบเพื่อรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมจากแพทยสภา และต้องมีคุณสมบัติอื่นครบถ้วนในการสมัครเข้ารับการฝึกอบรมเช่นเดียวกับแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาในประเทศไทย

การฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูใน ประเทศสหราชอาณาจักร

หลักสูตรการฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในประเทศสหราชอาณาจักร มี Joint Royal Colleges of Physicians' Training Board (JRCPTB) เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยฉบับปัจจุบันจัดทำขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้แก่ "Specialty Training Curriculum for Rehabilitation Medicine: August 2010"^{๑๑} กระบวนการฝึกอบรมจะอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานตามเขตพื้นที่ (regional organization) ที่เรียกว่า "Deanery หรือ Local Education and Training Board (LETB)" มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๓ Deaneries (LETBs) ซึ่งในแต่ละเขตพื้นที่จะมีสถาบันฝึกอบรม (training locations) แตกต่างกันไป^{๑๒} ตัวอย่างเช่น ใน North Western Deanery มีสถาบันฝึกอบรมแพทย์

เวชศาสตร์ฟื้นฟู ๘ แห่ง^{๒๑} ใน London Deanery มีทั้งหมด ๑๑ แห่ง^{๒๒} และในปี ค.ศ. ๒๐๑๓ เปิดรับฝึกอบรมจำนวนทั้งสิ้น ๔๑ ตำแหน่ง^{๒๓}

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในสหราชอาณาจักร^{๒๔} ประกอบด้วย ๑. ได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต ได้แก่ Bachelor of Medicine, Bachelor of Surgery (MBBS) หรือ Doctor of Medicine (M.D.) ๒. ผ่านการปฏิบัติงานใน Foundation programme^{๒๕} จำนวน ๒ ปี เพื่อฝึกทักษะเวชปฏิบัติทั่วไป และ ๓. ผ่านกระบวนการคัดเลือกและฝึกอบรมแพทย์เฉพาะทางสาขาหลักอีก ๒ ปี ในสาขาใดสาขาหนึ่งต่อไปนี้

- Core Medical Training (CMT) หรือ Acute care common stem (Acute medicine) (ACCSM-AM)^{๒๕} รวมทั้งผ่านการสอบ Membership of the Royal Colleges of Physicians of the United Kingdom (MRCPUK)^{๒๖}

- Core Surgical Training และผ่านการสอบ Membership of the Royal Colleges of Surgeons (MRCS)^{๒๗}

- Core Psychiatry Training และผ่านการสอบ Membership of the Royal College of Psychiatrists (MRCPsych)^{๒๘}

- General Practice Specialty Training และผ่านการสอบ Membership of the Royal College of General Practitioners (MRCGP)^{๒๙}

ด้านระยะเวลาและเนื้อหาการฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในสหราชอาณาจักร^{๓๐} กำหนดให้มีระยะเวลาไม่ต่ำกว่า ๔ ปี (๔๘ เดือน) โดยเนื้อหาครอบคลุม ๔ สาขาหลัก ได้แก่ neurorehabilitation อย่างน้อย ๑๒ เดือน musculoskeletal medicine อย่างน้อย ๖ เดือน spinal injuries อย่างน้อย ๓ เดือน และ amputee or prosthetic medicine and orthotics อย่างน้อย ๓ เดือน สำหรับระยะเวลาอีก ๒๔ เดือนที่เหลือ จะเป็นการฝึกอบรมในสาขาย่อยอื่นๆ ได้แก่ pediatric rehabilitation, cardiac rehabilitation, exercise and sports medicine เป็นต้น หรืออาจนำไปเพิ่มระยะเวลาในการฝึกอบรม ๔ สาขาหลักดังกล่าวเพื่อฝึกฝนให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านได้^{๓๑} แนวทางการฝึกอบรมจะใช้หลักการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม (holistic approach) ในการดูแลปัญหาของผู้ป่วยทั้งทางกาย จิต สังคมและอาชีพ เนื้อหาการฝึกอบรมครอบคลุมในด้านความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) ทัศนคติ (attitude) และพฤติกรรม (behaviors) โดยจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การตรวจผู้ป่วยในคลินิกเฉพาะทาง (specialty clinic) การตรวจและรับรักษาผู้ป่วยใน

การเข้าร่วมประชุมระหว่างสหสาขาวิชาชีพ แพทย์ พยาบาล และนักกายภาพบำบัด (multidisciplinary team meetings and clinics) เป็นต้น การทำงานวิจัยและผลงานวิจัย เป็นข้อกำหนดพื้นฐานสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยสามารถพักการฝึกอบรมชั่วคราว (time out of programme) เพื่อดำเนินโครงการวิจัยให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา ๓ ปี และกลับเข้าสู่การฝึกอบรมโดยเทียบเป็นระยะเวลาฝึกอบรมได้ไม่เกิน ๑๒ เดือน^{๓๒}

การประเมินผลการฝึกอบรม ประกอบด้วย การประเมินความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และพฤติกรรม ในหลายรูปแบบ^{๓๓} ตัวอย่างเช่น mini-Clinical Evaluation Exercise (Mini-CEX) และ Case based Discussion (CbD) ประเมินความรู้และทักษะในการตรวจรักษาผู้ป่วย Patient Survey (PS) ประเมินพฤติกรรม ทักษะการสื่อสาร และการให้คำปรึกษา case Conference Assessment Tool (cCAT) ประเมินบทบาทการเป็นประธาน (chair) ในการประชุมสหสาขาวิชาชีพ และ Multi-Source Feedback (MSF) ประเมินทักษะด้านการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ มีการประเมินประจำปีและจัดทำ Annual Review of Competence Progression (ARCP) และ Penultimate Year Assessment (PYA) ก่อนจบการศึกษาอีกด้วย ขั้นตอนสุดท้ายเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรม จะต้องผ่านการสอบ Specialty Certificate Examinations (SCEs) และได้รับ Certificate of Completion of Training (CCT) หรือ specialist certification รับรองการปฏิบัติงานในฐานะแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูแห่งสหราชอาณาจักร^{๓๔}

ในกรณีแพทย์สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ (International medical graduates, IMGs) ประสงค์ที่จะเข้ารับการฝึกอบรมแพทย์เฉพาะทางในสหราชอาณาจักร^{๓๕} The Royal College of Physicians (RCP) กำหนดให้ผู้สมัครต้องขึ้นทะเบียนกับ General Medical Council^{๓๖} หรือ GMC registration โดยผ่านการสอบประเมินความรู้ความสามารถทางการแพทย์ Professional and Linguistic Assessments Board (PLAB) test^{๓๗} ผ่านการสอบทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ International English Language Testing System (IELTS)^{๓๘} ที่ระดับคะแนนรวม ๗.๕ และระดับคะแนนทุกทักษะไม่ต่ำกว่า ๗.๐ ผ่านการปฏิบัติงานหลังจากจบการศึกษาแพทยศาสตรมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๓ ปี และมีประสบการณ์อย่างน้อย ๑ ปี ในสาขาที่สมัครเข้ารับการฝึกอบรม ทั้งนี้ เพื่อประเมินความรู้เทียบเท่ากับแพทย์ที่ผ่านการฝึกอบรมเฉพาะทางสาขาหลัก (Core Medical Training) เรียบร้อยแล้ว^{๓๙}

การฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูใน ประเทศสหรัฐอเมริกา

การฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในประเทศไทยสำหรับสหรัฐอเมริกา มีหน่วยงานรับผิดชอบกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและรับรองหลักสูตรการฝึกอบรม ได้แก่ Accreditation Council for Graduate Medical Education (ACGME)^{๓๔} และ American Board of Physical Medicine and Rehabilitation (ABPMR)^{๓๕} ในปัจจุบันมีหลักสูตรแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู^{๓๖} และสถาบันฝึกอบรมที่ผ่านการรับรองจาก ACGME (ACGME accredited programs and sponsoring institutions) จำนวน ๗๘ แห่งกระจายอยู่ตามเมืองต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา^{๓๗} ซึ่งในแต่ละหลักสูตรจะมีสถาบันร่วมฝึกอบรม จำนวนตำแหน่งที่เปิดรับสมัคร และระยะเวลาการหมุนเวียนปฏิบัติงานแตกต่างกัน เมื่อเสร็จสิ้นการฝึกอบรม จะมีการสอบเพื่อรับรองความรู้ความสามารถแพทย์เฉพาะทางสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟู โดย American Board of Physical Medicine and Rehabilitation (ABPMR certification examination) และได้รับคุณวุฒิ a Diplomate of the American Board of Physical Medicine and Rehabilitation หรือ ABPMR Board certified in Physical Medicine and Rehabilitation ซึ่งมีอายุจำกัด ๑๐ ปี^{๓๘}

คุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในสหรัฐอเมริกา^{๓๙, ๔๐} กำหนดให้ต้องเป็นแพทย์ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนแพทย์ในสหรัฐอเมริกาและแคนาดาที่ได้รับการรับรองจาก Liaison Committee on Medical Education (LCME) หรือเป็นแพทย์ที่จบการศึกษาจากโรงเรียนแพทย์ในต่างประเทศและได้รับใบรับรองคุณวุฒิจาก The Educational Commission for Foreign Medical Graduates (ECFMG)^{๔๑}, ดำเนินการรับสมัครผ่านระบบ Electronic Residency Application Service (ERAS)^{๔๒}, เรียกสัมภาษณ์ผู้สมัคร และคัดเลือกผ่านระบบ National Resident Matching Program^{๔๓} (NRMP^{๔๔}; The MatchSM)^{๔๕} ทั้งนี้ การพิจารณาเรียกสัมภาษณ์และคัดเลือกผู้สมัคร อาศัยหลักฐานประกอบการพิจารณาหลายประการ ได้แก่ ผลการเรียนแพทย์ศาสตร์ (medical transcript) ผลการสอบ United States Medical Licensing Examination^{๔๖} (USMLE^{๔๗})^{๔๘} จดหมายแนะนำผู้สมัคร (letter of recommendation) และข้อความแนะนำตัว (personal statement) เป็นต้น

ด้านระยะเวลาและเนื้อหาการฝึกอบรม^{๔๙} โดยทั่วไปจำแนกหลักสูตรการฝึกอบรมเป็น ๒ รูปแบบ ได้แก่ ๑. หลักสูตร ๔ ปี (Categorical program) รับสมัครแพทย์ที่ยังไม่ผ่านการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก (general clinical training)

ในปีที่ ๑ หลังสำเร็จการศึกษาที่เรียกว่า post-graduation year 1 (PGY-1) หรือ transitional year เพื่อให้ฝึกปฏิบัติงาน general clinical training ๑ ปี ต่อเนื่องกับการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟูอีก ๓ ปี รวมทั้งสิ้น ๔ ปี (PGY 1-4) และ ๒. หลักสูตร ๓ ปี (Advanced program) รับสมัครแพทย์ที่ผ่านการฝึกปฏิบัติงาน general clinical training ๑ ปีเรียบร้อยแล้ว (PGY-2) เพื่อฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟูเป็นระยะเวลา ๓ ปี (PGY 2-4) ทั้งนี้ แต่ละสถาบันอาจเปิดรับสมัครในหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง หรือพร้อมกันทั้ง ๒ หลักสูตรได้ ตัวอย่างเช่น ในปี ค.ศ. ๒๐๑๔ นี้ มีสถาบันที่เปิดรับฝึกอบรมในหลักสูตร ๔ ปี จำนวน ๒๘ แห่ง (๗๖ ตำแหน่ง) และหลักสูตร ๓ ปี จำนวน ๑๒ แห่ง (๒๘๗ ตำแหน่ง) รวมเปิดรับฝึกอบรม ๓๑๕ ตำแหน่ง^{๕๐} นอกจากนี้ ยังมีหลักสูตรการฝึกอบรมแพทย์เฉพาะทาง ๒ สาขาาร่วมกัน (Dual specialty certification) ได้แก่ Combined Training in Pediatrics and PM&R program และ Combined Training in Internal Medicine and PM&R program โดยมีระยะเวลาฝึกอบรมไม่น้อยกว่า ๕ ปี (๖๐ เดือน)^{๕๑} ทั้ง ACGME และ ABPMR จะกำหนดเนื้อหาหลักและผลลัพธ์การฝึกอบรม (core and outcome requirement) ตามสมรรถนะ (competencies) ด้านต่างๆ ได้แก่ medical knowledge, patient care, interpersonal and communication skills, professionalism, practice-based learning and improvement และ system-based practice^{๕๒} ส่วนรายละเอียดการหมุนเวียนปฏิบัติงาน และกิจกรรมในระหว่างการฝึกอบรม จะแตกต่างกันไปตามหลักสูตรของแต่ละสถาบัน ยกตัวอย่างเช่น Residency Training in PM&R (หลักสูตร ๔ ปี) ของ University of Virginia^{๕๓} ประกอบด้วย

PGY-1 (Internship) หมุนเวียนปฏิบัติงาน ๖ เดือนใน internal medicine, ๒ เดือนใน neurology และอย่างละ ๑ เดือนใน emergency medicine, orthopedics, PM&R และ urology

PGY-2 (Inpatient rotations) หมุนเวียนปฏิบัติงานผู้ป่วยใน อย่างละ ๓ เดือนใน general rehabilitation, neurorehabilitation, spinal cord injury rehabilitation และ orthopedic/joint rehabilitation

PGY-3 (Outpatient rotations) หมุนเวียนปฏิบัติงานผู้ป่วยนอก ใน PM&R outpatient clinic (๓ เดือน), electrodiagnostic medicine (๓ เดือน), pain management (๑ เดือน) และ geriatrics & cardiopulmonary rehabilitation (๑ เดือน) รวมทั้งรับปรึกษาผู้ป่วยใน (inpatient consultation) ๓ เดือน และวิชาเลือก (elective) ๑ เดือน

PGY-4 (Further clinical, teaching, and research skills) หมุนเวียนปฏิบัติงานเพิ่มเติมใน electrodiagnostics lab, interventional spine, occupational medicine และ orthopedics and pediatric rehabilitation

ด้านงานวิจัย สถาบันส่วนใหญ่สนับสนุนการทำงานวิจัยในระหว่างการฝึกอบรม โดยสามารถจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยได้ตามความเหมาะสม เช่น University of Pittsburgh จัดให้มี research rotation ๑ เดือนในระดับ PGY-2^{๔๔} Jackson Memorial Medical Center, Miller School of Medicine/ University of Miami PM&R Residency Program กำหนดให้ส่งบทคัดย่องานวิจัย และสนับสนุนการนำเสนอผลงานวิจัยในงานประชุมวิชาการ American Academy of Physical Medicine and Rehabilitation (AAPM&R)^{๔๖, ๔๗} นอกจากนี้ ผู้ที่สนใจงานวิจัยคลินิก (clinical research) อย่างจริงจัง สามารถเลือกเรียนในหลักสูตร Clinical Investigator Pathway (CIP) ได้ ในระยะเวลา ๕ ปี โดยฝึกอบรม PGY-1 internship ตามปกติ แต่ใน PGY 2-5 จะฝึกอบรมควบคู่กันระหว่าง PM&R training และ Research training โดยมีระยะเวลาฝึกอบรมแต่ละส่วนไม่น้อยกว่า ๒๔ เดือน และต้องผ่านการประเมินผลการฝึกอบรมทั้ง ๒ ส่วน^{๔๘}

ในด้านการประเมินผลการฝึกอบรม^{๔๖} กำหนดให้มีการประเมินแบบ formative evaluation ในระหว่างการปฏิบัติงานเป็นระยะๆ และมีการประเมินแบบ summative evaluation โดยอาศัยเครื่องมือที่เรียกว่า Physical Medicine and Rehabilitation Milestones ซึ่งเป็นแบบประเมิน ๕ ระดับ (level 1-5) ตามสมรรถนะด้านต่างๆ โดยติดตามและรายงานผลความก้าวหน้าแต่ละปีจนเสร็จสิ้นการฝึกอบรม^{๔๘} ในขั้นตอนสุดท้าย จะมีการสอบเพื่อประเมินและรับรองคุณวุฒิ โดย ABPMR (Certification)^{๔๘} ประกอบด้วย ๒ ส่วน ได้แก่ Part 1 (computer-based examination) ประเมินความรู้ทางทฤษฎี^{๔๙} และ Part 2 (oral examination) เพื่อประเมินทักษะต่างๆ ได้แก่ data acquisition, problem solving, patient management, system-based practice และ interpersonal and communication skills^{๕๐}

ข้อกำหนดเพิ่มเติมสำหรับแพทย์ที่จบการศึกษาจากต่างประเทศ (International medical graduates, IMGs) จะต้องสอบผ่าน The United States Medical Licensing Examination (USMLE)^{๕๑} Step 1, Step 2 CK (clinical knowledge), Step 2 CS (clinical skills) และได้รับใบรับรองคุณวุฒิจาก The Educational Commission for Foreign Medical Graduates (ECFMG)^{๕๒} ใช้เป็นหลักฐานประกอบการสมัคร นอกจากนี้ ในบางสถาบันที่มีผู้สมัครจำนวนมาก อาจมีการกำหนดคุณสมบัติเพิ่มเติม ได้แก่ ระดับคะแนน USMLE และการสอบผ่านในครั้งแรก (first attempt) ผลการสอบทักษะภาษาอังกฤษ Test of English as a Foreign Language (TOEFL)^{๕๓} ประสบการณ์ฝึกปฏิบัติงาน (clinical rotation) และจดหมายแนะนำผู้สมัคร (letter of recommendation) จากสถาบันในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

วิจารณ์ และสรุปผลการศึกษา

แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู เป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่รับผิดชอบในการตรวจวินิจฉัย บำบัดรักษา และฟื้นฟูผู้ป่วยที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ให้มีศักยภาพสูงสุดในการดำเนินชีวิต ซึ่งแพทย์และนักศึกษาแพทย์ที่สนใจสามารถเข้ารับการฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูได้ภายหลังสำเร็จการศึกษา ในปัจจุบันข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูจำกัดอยู่เฉพาะการฝึกอบรมในประเทศไทย ประกอบกับจำนวนตำแหน่งที่เปิดรับสมัครประมาณปีละ ๓๐ คน อาจไม่เพียงพอกับความต้องการของบัณฑิตแพทย์ ส่งผลให้การฝึกอบรมในต่างประเทศเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับแพทย์ที่มีความพร้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกอบรมในประเทศสหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ที่มีแพทย์ชาวต่างประเทศไปศึกษาต่อระดับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในสาขาต่างๆ เป็นจำนวนมาก บทความนี้ จึงได้รวบรวมและเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูของทั้ง ๓ ประเทศ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจได้ศึกษารายละเอียด เลือกหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสม และสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมต่อไปได้

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า จำนวนสถาบันฝึกอบรมในประเทศไทยยังจำกัดอยู่เพียง ๗ แห่ง น้อยกว่าในสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา ในด้านคุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับการฝึกอบรมในสหราชอาณาจักร จำเป็นต้องผ่านการปฏิบัติงานใน Foundation programme ๒ ปี และ Core Medical Training อีก ๒ ปี รวมเป็นระยะเวลา ๔ ปี ก่อนเข้ารับการฝึกอบรม ในขณะที่ประเทศไทยกำหนดให้ผู้สมัครอย่างน้อยผ่านการปฏิบัติงานตามโครงการเพิ่มพูนทักษะ ๑ ปี แต่ในสหรัฐอเมริกา ผู้สมัครสามารถเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตร ๔ ปี ได้ทันทีภายหลังสำเร็จการศึกษาแพทยศาสตร์ ในด้านระยะเวลาการฝึกอบรม หลักสูตรในประเทศไทยมีกำหนดระยะเวลาล้นที่สุด ๓ ปี ระยะเวลา ๔ - ๕ ปี ในสหรัฐอเมริกา และอาจนานถึง ๗ ปี ในสหราชอาณาจักร ถ้าผู้เข้ารับการอบรมเลือกพักการอบรมชั่วคราว (time out of programme) เพื่อดำเนินโครงการวิจัยในด้านเนื้อหาการฝึกอบรม ทั้ง ๓ ประเทศมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักสูตรชัดเจนในการกำหนดเนื้อหาการฝึกอบรม มาตรฐานของสถาบันรับฝึกอบรม กิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ที่สอดคล้องกับการประเมินผล โดยครอบคลุมทั้งในด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในการปฏิบัติงานวิชาชีพในฐานะแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู ในด้านการรับรองคุณวุฒิภายหลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรม ประเทศสหรัฐอเมริกาให้การรับรองคุณวุฒิ ABPMR Board certified in Physical Medicine and Rehabilitation มีอายุเพียง ๑๐ ปี และต้องสอบประเมินเพื่อต่ออายุใบรับรองเมื่อถึงกำหนด สำหรับแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ (International medical graduates, IMGs) ประสงค์ที่จะเข้ารับการฝึกอบรมในประเทศสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา มีข้อกำหนดเพิ่มเติมให้ต้องแสดงผลการสอบประเมินความรู้ความสามารถทางแพทยศาสตร์ ร่วมกับผลประเมินทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ

ก่อนการสมัครเพื่อขอรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแพทย์ (medical license) และสมัครเข้ารับการฝึกอบรม ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีข้อกำหนดเรื่องการประเมินทักษะการใช้ภาษาไทย หรือภาษาต่างประเทศ ในการสมัครเข้ารับการฝึกอบรม

เมื่อพิจารณาแล้ว บัณฑิตแพทย์ไทยอาจเลือกที่จะฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูภายในประเทศ มากกว่าการไปฝึกอบรมในต่างประเทศ เนื่องจากคุณสมบัติของผู้สมัครภาษา และระยะเวลาการฝึกอบรมในประเทศไทยมีข้อได้เปรียบมากกว่า แต่ด้วยจำนวนจำกัดของสถาบันฝึกอบรมและจำนวนตำแหน่งที่เปิดรับในปัจจุบัน ส่งผลให้การไปฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในต่างประเทศเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่บัณฑิตแพทย์มีความพร้อมด้านภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี หรือประสงค์ที่จะไปประกอบวิชาชีพใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม มีบางประเด็นที่ต้องนำมาพิจารณาเพิ่มเติม แต่ไม่ได้รวบรวมไว้ในบทความนี้ ตัวอย่างเช่น ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู เปรียบเทียบกับแพทย์เฉพาะทางสาขาอื่นของแต่ละประเทศ ข้อมูลค่าใช้จ่ายในกระบวนการสมัครและฝึกอบรมตลอดหลักสูตร รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตโดยรวมระหว่างการฝึกอบรมในแต่ละประเทศ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้อาจส่งผลให้การพิจารณาตัดสินใจเปลี่ยนแปลงได้

กล่าวโดยสรุป การฝึกอบรมแพทย์เฉพาะทางสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟู เมื่อเปรียบเทียบกับในประเทศไทย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา มีรายละเอียดข้อมูลที่แตกต่างกัน รวมทั้งมีข้อกำหนดเพิ่มเติมสำหรับแพทย์ที่จบการศึกษาจากต่างประเทศ ดังนั้น แพทย์และนักศึกษาแพทย์ที่สนใจ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด และสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อประกอบการพิจารณาเลือกการฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูที่เหมาะสม

ตารางที่ ๑ สรุปข้อมูลการฝึกอบรมแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในประเทศไทย สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา (ต่อ)

หัวข้อ	ประเทศไทย	ประเทศสหราชอาณาจักร	ประเทศสหรัฐอเมริกา
๔. ระยะเวลา และเนื้อหา การฝึกอบรม	- ระยะเวลาฝึกอบรมไม่น้อยกว่า ๓ ปี (๓๖ เดือน) หรือปฏิบัติงานใช้ทุนไม่น้อยกว่า ๔๒ เดือน โดยปฏิบัติงานในสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟูไม่น้อยกว่า ๓๖ เดือน - เพื่อหาครอบครัว ๔ หมวด ได้แก่ - ความรู้พื้นฐานโรคภาวะต่อมธรรภาพและความพิการ ทักษะต่างๆ และความรู้บูรณาการ - วิธีการฝึกอบรมประกอบด้วยภาคทฤษฎีภาคเวชปฏิบัติกิจกรรมเลือก (elective) ไม่ต่ำกว่า ๓ เดือน และมีผลงานวิจัยอย่างน้อย ๑ เรื่อง	- ระยะเวลาฝึกอบรมไม่น้อยกว่า ๔ ปี (๔๘ เดือน) - เนื้อหาการฝึกอบรมครอบคลุมในด้านความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) ทัศนคติ (attitude) และพฤติกรรม (behaviors) ใน ๔ สาขาหลัก ได้แก่ neurorehabilitation, musculoskeletal medicine, spinal injuries และ amputee หรือ prosthetic medicine and orthotics - ในการทำงานวิจัย สามารถทำการฝึกอบรมชั่วคราว (time out of programme) ระยะเวลาไม่เกิน ๓ ปี และกลับเข้าสู่การฝึกอบรมโดยเทียบเป็นระยะเวลาฝึกอบรมได้ไม่เกิน ๑๒ เดือน	- ระยะเวลา ๔ ปี (Categorical program) ได้แก่ PGY 1-4 - ระยะเวลา ๓ ปี (Advanced program) ได้แก่ PGY 2-4 - ระยะเวลา ๔ ปี ได้แก่ Dual specialty certification - เนื้อหาการฝึกอบรมครอบคลุมสมรรถนะ (competencies) ด้านต่างๆ ได้แก่ medical knowledge, patient care, interpersonal and communication skills, professionalism, practice-based learning and improvement และ system-based practice - แต่ละสถาบันฝึกอบรมมีการหมุนเวียนปฏิบัติงานและจัดกิจกรรมต่างๆ ในระหว่างการศึกษาฝึกอบรมแตกต่างกัน สัมมนาการทำงานวิจัย และมี การฝึกอบรมในหลักสูตร Clinical Investigator Pathway (CIP) ระยะเวลา ๔ ปี

เอกสารอ้างอิง

๑. พรระวี เต็งอ้วนวย. Introduction to rehabilitation medicine [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร: สาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; ๒๕๕๗ [เข้าถึงเมื่อ ๑๔ พ.ค. ๒๕๕๘]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.med.tu.ac.th/UserFiles/File/Data%20microsite/Clinic/09%20Rehabilitation/Vichakarn/chapter1.pdf>.
๒. เพ็ญฟ้า ฤทธาณีนี คุณาตร. Introduction to physical medicine and rehabilitation. ใน: ภัทรารัฐ อินทรกำแหง, บรรณาธิการ. ตำราเวชศาสตร์ฟื้นฟู. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำรา วพม.; ๒๕๕๒. หน้า ๑-๗.
๓. ประดิษฐ์ ประทีปะวณิช. บทนำสู่วิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู. ใน: กิ่งแก้ว ปาจารย์, บรรณาธิการ. เวชศาสตร์ฟื้นฟูสำหรับเวชปฏิบัติทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำรา-ศิริราช สังกัดงานวิชาการ สำนักงานคณบดี คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล; ๒๕๕๔. หน้า ๑-๘.
๔. สุขจันทร์ พงษ์ประไพ. บทบาทแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในศตวรรษที่ ๒๑ จากการบรรยายโดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี. เวชศาสตร์ฟื้นฟูสาร ๒๕๕๕;๒๒(๒):๓๗. หรือเข้าถึงได้จาก: <http://rehabmed.or.th/main/wp-content/uploads/2014/03/L-337.pdf>.
๕. วสุวัฒน์ กิตติสมประยูรกุล, อภิชนา โมวินทะ, วรพล อร่ามรัศมีกุล. การจัดการเรียนการสอนเวชศาสตร์ฟื้นฟูสำหรับนักศึกษาแพทย์. เวชศาสตร์ฟื้นฟูสาร ๒๕๕๕;๒๒(๒):๗๐-๒. หรือเข้าถึงได้จาก: <http://rehabmed.or.th/main/wp-content/uploads/2014/03/L-343.pdf>.
๖. อำนาจ กุศลนันท์, นายกแพทยสภา. ประกาศแพทยสภาที่ ๑๑/๒๕๕๕ เรื่อง เกณฑ์ความรู้ความสามารถในการประเมินเพื่อรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๕๕ [อินเทอร์เน็ต]. ๒๕๕๕ [เข้าถึงเมื่อ ๑๔ พ.ค. ๒๕๕๘]. เข้าถึงได้จาก: http://www.tmc.or.th/file_08062012.pdf.
๗. คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. หลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๕. พิษณุโลก: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร; ๒๕๕๕.
๘. ราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูแห่งประเทศไทย. มุมแพทย์ประจำบ้าน [อินเทอร์เน็ต]. ๒๕๕๗ [เข้าถึงเมื่อ ๑๔ พ.ค. ๒๕๕๘]. เข้าถึงได้จาก: <http://rehabmed.or.th/main/houdc>.
๙. แพทยสภา. แพทย์ประจำบ้าน [อินเทอร์เน็ต]. ๒๕๕๗ [เข้าถึงเมื่อ ๑๔ พ.ค. ๒๕๕๘]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.tmc.or.th/train03.php>.
๑๐. ณตพล ศุภณัฐเศรษฐกุล, ผู้รับผิดชอบรายวิชา. ๔๔๗๒๒ ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารทางการแพทย์ [อินเทอร์เน็ต]. พิษณุโลก: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร; ๒๕๕๗ [เข้าถึงเมื่อ ๑๔ พ.ค. ๒๕๕๘]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.med.nu.ac.th/pathology/Humanities/english-499722.html>.
๑๑. ณตพล ศุภณัฐเศรษฐกุล. สหวิทยาการระหว่างสาขาวิชามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการแพทย์ เพื่อประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนแพทยศาสตร์. ธรรมนูญเวชสาร ๒๕๕๖;๑๓(๓):๓๘๐-๓๘๒. หรือเข้าถึงได้จาก: <http://www.med.tu.ac.th/TMJ/uploads/PDF/903.pdf>.
๑๒. ณตพล ศุภณัฐเศรษฐกุล. ภาพรวมของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตและแนวทางการพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศของนักศึกษาแพทย์. ธรรมนูญเวชสาร ๒๕๕๖;๑๓(๔):๕๖๑-๕. หรือเข้าถึงได้จาก: <http://www.med.tu.ac.th/TMJ/uploads/PDF/931.pdf>.
๑๓. ณตพล ศุภณัฐเศรษฐกุล. ความพร้อมและความต้องการจำเป็นของนักศึกษาแพทย์ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการประกอบวิชาชีพแพทย์ ภายใต้การเปิดเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี ๒๕๕๘. ธรรมนูญเวชสาร ๒๕๕๗;๑๔(๓):๓๗๘-๘๖. หรือเข้าถึงได้จาก: <http://www.med.tu.ac.th/TMJ/uploads/PDF/977.pdf>.

๑๔. คณะอนุกรรมการฝึกอบรมและสอบเพื่อแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟู ราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูแห่งประเทศไทย และแพทยสภา. หลักสูตรการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านเพื่อวุฒิบัตรและหนังสืออนุมัติแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมสาขาเวชศาสตร์ฟื้นฟู พ.ศ. ๒๕๕๖ [อินเทอร์เน็ต]. ๒๕๕๗ [เข้าถึงเมื่อ ๑๔ พ.ค. ๒๕๕๘]. เข้าถึงได้จาก: <http://rehabmed.or.th/main/wp-content/uploads/2014/03/หลักสูตรการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้าน-25561.pdf>.
๑๕. ราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูแห่งประเทศไทย. ค้นหาแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู [อินเทอร์เน็ต]. ๒๕๕๗ [เข้าถึงเมื่อ ๑๔ พ.ค. ๒๕๕๘]. เข้าถึงได้จาก <http://rehabmed.or.th/main/find-a-doctor>.
๑๖. สำนักงานเลขาธิการแพทยสภา. ประกาศสำนักงานเลขาธิการแพทยสภา ที่ ๓๐/๒๕๕๖ เรื่อง การรับสมัครแพทย์ประจำบ้าน ประจำปีการฝึกอบรม ๒๕๕๗ [อินเทอร์เน็ต]. ๒๕๕๖ [เข้าถึงเมื่อ ๑๔ พ.ค. ๒๕๕๘]. เข้าถึงได้จาก: http://www.tmc.or.th/detail_news.php?news_id=734&id=4 และ http://www.tmc.or.th/file_upload/files/text2.pdf.
๑๗. สำนักงานเลขาธิการแพทยสภา. ประกาศสำนักงานเลขาธิการแพทยสภา ที่ ๒๘/๒๕๕๗ เรื่อง การรับสมัครแพทย์ประจำบ้าน ประจำปีการฝึกอบรม ๒๕๕๘ [อินเทอร์เน็ต]. ๒๕๕๗ [เข้าถึงเมื่อ ๑๔ พ.ค. ๒๕๕๘]. เข้าถึงได้จาก: http://tmc.or.th/detail_news.php?news_id=775&id=4 และ http://tmc.or.th/news_file/Untitled-attachment.pdf.
๑๘. สัมพันธ์ คมฤทธิ์, เลขาธิการแพทยสภา. ประกาศสำนักงานเลขาธิการแพทยสภา ที่ ๒๔/๒๕๕๗ เรื่อง การรับลงทะเบียนแพทย์ปฏิบัติงานเพื่อสอบวุฒิบัตรประจำปีการฝึกอบรม ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘ [อินเทอร์เน็ต]. ๒๕๕๗ [เข้าถึงเมื่อ ๑๔ พ.ค. ๒๕๕๘]. เข้าถึงได้จาก: http://www.tmc.or.th/detail_news.php?news_id=770&id=4 และ http://www.tmc.or.th/news_file/total02-10-57.pdf.
๑๙. Joint Royal Colleges of Physicians Training Board. Specialty Training Curriculum for Rehabilitation Medicine August 2010 [Internet]. 2010 [cited 2015 May 14]. Available from: http://www.gmc-uk.org/2010__AUC__Rehabilitation_curriculum_AUC.pdf_56437504.pdf.
๒๐. The British Medical Association. Deanery and Local Education and Training Boards (LETBs) [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://bma.org.uk/developing-your-career/specialty-training/find-your-deanery>.
๒๑. North Western Deanery National Health System. ST3 Rehabilitation Medicine Recruitment At A Glance [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: http://www.nwpgmd.nhs.uk/ST3_Rehab_Med_Recruitment#Programme_Information.
๒๒. London Postgraduate Medical and Dental Education. Rehabilitation Medicine [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.lpmde.ac.uk/training-programme/specialty-schools/medicine-and-medical-specialties/rehabilitation-medicine>.
๒๓. Royal College of Physicians. ST3 Recruitment – Previous years' recruitment data [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.st3recruitment.org.uk/about-st3/previous-years-recruitment-data.html>.
๒๔. The Foundation Programme. About the programme [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.foundationprogramme.nhs.uk/pages/home/about-the-foundation-programme>.
๒๕. The Joint Royal Colleges of Physicians Training Board. CT1/CT2 in Core Medical Training and Acute Care Common Stem [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.jrcptb.org.uk/trainingandcert/Pages/ST1-ST2.aspx>.
๒๖. Membership of the Royal Colleges of Physicians of the United Kingdom. MRCP(UK) Examinations [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.mrcpuk.org/mrcpuk-examinations>.

๒๗. The Royal Colleges of Surgeons of Great Britain and Ireland. MRCS and DOHNS Examinations [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.intercollegiatemrcsexams.org.uk/>.
๒๘. Royal College of Psychiatrists. MRCPsych Examinations Unit [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: www.rcpsych.ac.uk/exams.aspx.
๒๙. Royal College of General Practitioners (RCGP). MRCGP examinations [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.rcgp.org.uk/gp-training-and-exams/mrcgp-exams-overview.aspx>.
๓๐. Royal College of Physicians (RCP). Supporting doctors to train in the UK [Internet]. 2012 [cited 2015 May 14]. Available from: <https://www.rcplondon.ac.uk/international/supporting-doctors-train-uk>.
๓๑. General Medical Council, The United Kingdom. General Medical Council (GMC) [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.gmc-uk.org/>.
๓๒. General Medical Council, The United Kingdom. Professional and Linguistic Assessments Board, PLAB [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.gmc-uk.org/doctors/plab.asp>.
๓๓. British Council, IDP; IELTS Australia, Cambridge English Language Assessment. International English Language Testing System, IELTS™ [Internet]. 2009 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.ielts.org/default.aspx>.
๓๔. The Accreditation Council for Graduate Medical Education. Accreditation Council for Graduate Medical Education (ACGME) [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <https://www.acgme.org/acgmeweb/>.
๓๕. The American Board of Physical Medicine and Rehabilitation. American Board of Physical Medicine and Rehabilitation (ABPMR) [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <https://www.abpmr.org/>.
๓๖. The Accreditation Council for Graduate Medical Education (ACGME). ACGME Program Requirements for Graduate Medical Education in Physical Medicine and Rehabilitation [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: https://www.acgme.org/acgmeweb/Portals/0/PFAssets/ProgramRequirements/340_physical_medicine_rehabilitation_07012014.pdf.
๓๗. The Accreditation Council for Graduate Medical Education (ACGME). Program by Specialty Physical Medicine and Rehabilitation [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.acgme.org/ads/Public/Reports/ReportRun?ReportId=1&CurrentYear=2014&SpecialtyId=79>.
๓๘. The American Board of Physical Medicine and Rehabilitation. Certification Booklet of Information 2015 Examinations [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: https://www.abpmr.org/boi/Cert_BOI.pdf.
๓๙. The Educational Commission for Foreign Medical Graduates. Educational Commission for Foreign Medical Graduates, ECFMG® [Internet]. 1996 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.ecfm.org>.
๔๐. The Association of American Medical Colleges (AAMC). Electronic Residency Application Service (ERAS®) for Applicants [Internet]. 1995 [cited 2015 May 14]. Available from: <https://www.aamc.org/students/medstudents/eras/>.
๔๑. National Resident Matching Program. The Match™ National Resident Matching Program®, NRMP® [Internet]. 2002 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.nrmp.org>.
๔๒. Federation of State Medical Boards (FSMB), National Board of Medical Examiners® (NBME®). The United States Medical Licensing Examination®, USMLE® [Internet]. 1996 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.usmle.org>.

๔๓. The Match National Resident Matching Program (NRMP®). Results and Data 2014 Main Residency Match® [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.nrmp.org/wp-content/uploads/2014/04/Main-Match-Results-and-Data-2014.pdf>.
๔๔. University of Virginia, School of Medicine, Department of Physical Medicine and Rehabilitation. PM&R Residency Curriculum [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.medicine.virginia.edu/clinical/departments/physical-medicine-rehabilitation/residency-program/rescur-page>.
๔๕. University of Pittsburgh, School of Medicine, Department of Physical Medicine and Rehabilitation. Residency Rotation Schedule [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: http://www.rehabmedicine.pitt.edu/residency/res_Rotations.html.
๔๖. Jackson Memorial Medical Center, Miller School of Medicine/University of Miami, Department of Rehabilitation Medicine. Physical Medicine & Rehabilitation Residency Program Resident's Handbook 2012-2013 [Internet]. 2012 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.jacksonhealth.org/library/residencies/physical-medicine-handbook.pdf>.
๔๗. The American Academy of Physical Medicine and Rehabilitation (AAPM&R). A Step-by-Step Guide to Applying to a PM&R Residency Program [Internet]. 2013 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.aapmr.org/career/students/career-planning/Pages/guide-to-apply.aspx>.
๔๘. The Accreditation Council for Graduate Medical Education (ACGME) and The American Board of Physical Medicine and Rehabilitation (ABPMR). The Physical Medicine and Rehabilitation Milestone Project. 2013 [cited 2015 May 14]. Available from: <https://www.acgme.org/acgmeweb/Portals/0/PDFs/Milestones/PMRMilestones.pdf>.
๔๙. The American Board of Physical Medicine and Rehabilitation. Part I (Computer-Based) Examination Requirements [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: https://www.abpmr.org/candidates/req_partI.html.
๕๐. The American Board of Physical Medicine and Rehabilitation. Part II Certification [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <https://www.abpmr.org/candidates/partII.html>.
๕๑. Educational Testing Service. Test of English as a Foreign Language, TOEFL® [Internet]. 2014 [cited 2015 May 14]. Available from: <http://www.ets.org/toefl>.

Abstract

Rehabilitation physician: Comparison of the residency training program in Thailand, the United Kingdom, and the United States of America

Pongsakorn Chaisurin*, Natapol Supanatsetakul**

* 6th year medical student, Faculty of Medicine, Naresuan University

** Department of Pathology, Faculty of Medicine, Naresuan University

Corresponding author: Natapol Supanatsetakul MD, PhD, Foreign Language in Medicine Learning Support Unit (FLM-LSU), Department of Pathology, Faculty of Medicine Naresuan University, Phitsanulok Province 65000 Telephone: +66-5596-5335 Email: nsupanat@yahoo.com

Rehabilitation medicine or physical medicine and rehabilitation (PM&R) or physiatry, together with promotive medicine, preventive medicine, curative medicine, and disability limitation are considered as the five missions in medicine. Rehabilitation physician is responsible for making a diagnosis and treatment of patients with physical disabilities in order to regain their capacities and improve their qualities of life. In Thailand, residency training program in rehabilitation medicine is supervised by the Royal College of Physiatrists of Thailand and the Medical Council of Thailand. There are currently 7 training institutions that offer a limited number of approximately 30 resident positions each year. As a result, rehabilitation medicine residency training abroad, particularly in the United Kingdom, and the United States of America are alternatives for Thai medical graduates. This article presents compared information of the three different rehabilitation medicine residency training programs in Thailand, the United Kingdom, and the United States of America. This information includes name of the programs, number of training institutions, application requirements and number of the offered positions, training duration and contents, program evaluation, and additional requirements regarding English competencies in medical practice for international medical graduates. For interested medical students and physicians, this can be used as a guide for studying in detail, and searching for further information. This article represents the integrative self-directed learning in medical humanities (foreign language in medicine) during the study in the Doctor of Medicine (M.D.) program.

Key words: Rehabilitation medicine, Rehabilitation physician, Residency training program, Medical humanities (foreign language in medicine)